

Ebeveynlerin Döngüsel Moda Farkındalık Düzeylerinin Çocuklarının Değer Yönelimlerine Etkisinin İncelenmesi

Satı Ceylan Oral^{1a}, Ece Ocaktürk², Ecrin Zeynep Özkan³

¹ Burhaniye Bilim ve Sanat Merkezi, Balıkesir, Türkiye

<https://orcid.org/0000-0002-3376-1709>

² Burhaniye Bilim ve Sanat Merkezi, Balıkesir, Türkiye

<https://orcid.org/0009-0005-9116-6931>

³ Burhaniye Bilim ve Sanat Merkezi, Balıkesir, Türkiye

<https://orcid.org/0009-0004-0579-4468>

Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.18075282

Özet

Döngüsel Moda “al-kullan-at” anlayışına karşı çıkarak, özellikle giysilerin yaşam döngüsünü uzatmayı hedefleyen; geri dönüşüm, onarım, yeniden kullanım, ikinci el alışveriş gibi süreçleri içeren ve çevresel etkileri en aza indirmeyi amaçlayan bir kavramdır. Döngüsel moda *sadece çevresel sürdürülebilirlik sağlamakla kalmayıp*, aynı zamanda “tasarruf, paylaşma, yardımlaşma, merhamet, saygı” gibi değerlerin de güçlendirilmesine katkı sunabilir. Bu araştırma, anne babaların döngüsel moda farkındalıklarının çocuklarının değer yönelimlerine etkisini incelemektedir. Bu amaca ulaşmak için 174 ebeveyne E-Döngüsel Moda Farkındalığı Envanteri uygulanmıştır. Ayrıca kendilerinden ve çocuklarından Açıklamalı Maarif Modeli Değerler Listesinden günlük yaşamlarında önemsedikleri değerleri seçmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler ışığında döngüsel moda farkındalığı yüksek ebeveynlerin çocuklarının döngüsel modayla ilişkilendirilebilecek değerleri ne derece önemsedikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak ebeveynlere döngüsel modayı anlayabilecekleri bir bilgilendirme metni verilerek, kavramı manevi değerlerle ilişkilendirebilecekleri açık uçlu bir soru sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı bilgi, tutum ve davranış düzeylerinde değişkenlik göstermektedir. Ebeveynler çevresel etkiler konusunda bilgili olsa da, tutumları her zaman davranışlarına yansımamaktadır. Çocuklarına döngüsel moda hakkında bilgi vermeye istekli olmalarına rağmen, pratikte uygulama oranları düşüktür. Döngüsel moda farkındalığının eğitim seviyesi yüksek, gelir düzeyi düşük gruplarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin farkındalık düzeyi, çocukların döngüsel modayla ilişkilendirilebilecek değerleri önemseme konusunda belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir. Ebeveynler doğaya saygı, tasarruf, israf etmeme, merhamet, duyarlılık gibi değerleri döngüsel modayla ilişkilendirirken, kıyafetleri dönüştürerek doğayı korumayı ve kaynakları verimli kullanmayı önemli bulmuşlardır. Çalışmanın döngüsel modayla ilgili bir farkındalık oluşturmada umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Döngüsel Moda, İkinci El Giysi, Farkındalık.

Atıf için: Ceylan Oral, S., Ocaktürk, E., & Özkan E. Z. (2025). Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalık düzeylerinin çocuklarının değer yönelimlerine etkisinin incelenmesi. *Journal of Emerging Educational Studies*, 2(2), 67-91.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18075282>

^a**Corresponding Author:** Dr. Satı Ceylan Oral, **E-mail:** ceylansati@hotmail.com

An Examination of the Impact of Parental Circular Fashion Awareness Levels on Children's Value Orientations

Research Article**DOI:** 10.5281/zenodo.18075282

Abstract

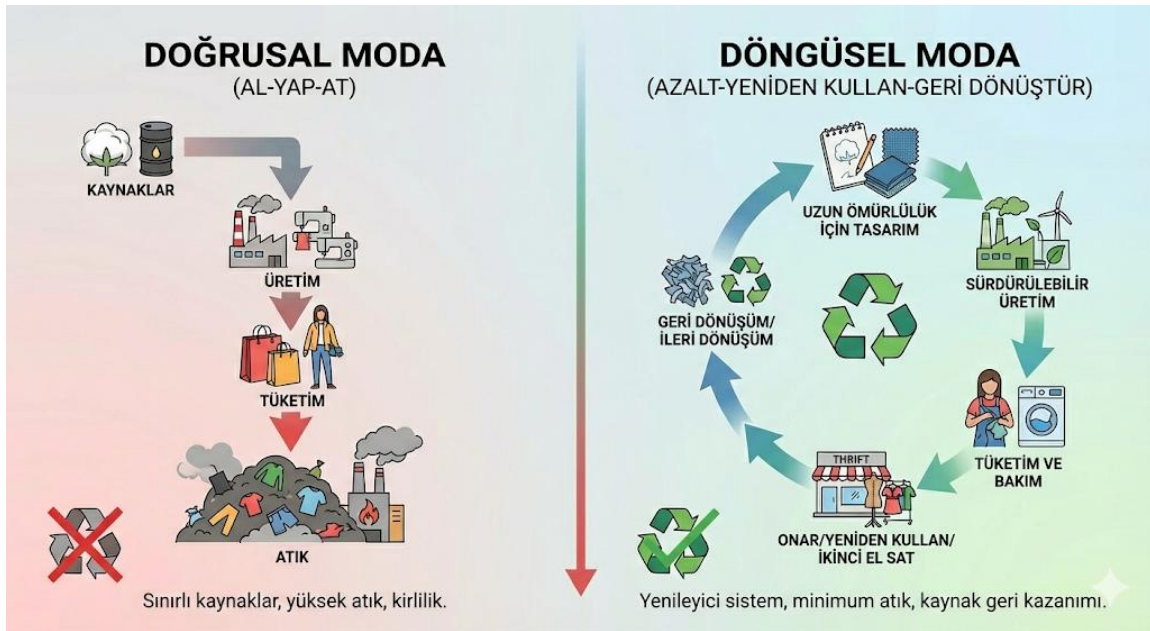
Circular fashion is a concept that challenges the conventional “take-make-dispose” paradigm, aiming to minimize environmental impacts by extending the life cycle of garments through processes such as recycling, repair, reuse, and second-hand consumption. Beyond ensuring environmental sustainability, circular fashion can also contribute to the reinforcement of values such as “thrift, sharing, cooperation, compassion, and respect.” This study examines the impact of parents' circular fashion awareness on their children's value orientations. To achieve this objective, the E-Circular Fashion Awareness Inventory was administered to 174 parents. Additionally, both parents and children were asked to select the values they prioritize in their daily lives from the “Annotated Maarif Model Values List.” Based on the data obtained, the study sought to determine the extent to which children of parents with high circular fashion awareness prioritize values that can be associated with circular fashion. Finally, parents were provided with an informative text on circular fashion and asked an open-ended question to associate the concept with moral/spiritual values. The results of the study indicate that parents' circular fashion awareness varies across the dimensions of knowledge, attitude, and behavior. Although parents are knowledgeable about environmental impacts, their attitudes are not consistently reflected in their behaviors. Despite their willingness to inform their children about circular fashion, practical implementation rates remain low. Circular fashion awareness was observed to be higher in groups with higher education levels and lower income levels. It can be stated that the level of parental awareness plays a determinant role in children's prioritization of values associated with circular fashion. While parents associated values such as respect for nature, thrift, avoidance of waste, compassion, and sensitivity with circular fashion, they also emphasized the importance of protecting nature and using resources efficiently by transforming garments. It is hoped that this study will contribute to raising awareness regarding circular fashion.

Keywords: *Values Education, Circular Fashion, Second-Hand Clothing, Awareness.*

GİRİŞ

Doğaya verilen değerin en şık hali: Döngüsel moda...

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda moda endüstrisi, “al-kullan-at” anlayışından uzaklaşarak kaynakların daha verimli kullanıldığı döngüsel bir modele evrilmektedir. Döngüsel moda; ürünlerin tasarım, üretim, kullanım ve geri dönüşüm süreçlerinde atıkları en aza indirerek doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını hedefleyen, ürün yaşam döngüsünü uzatmayı amaçlayan bir yaklaşımdır (Gwilt, 2014; Ellen MacArthur Foundation, 2017). Moda endüstrisinin küresel sera gazı emisyonlarının yaklaşık %10'unu oluşturduğu (Can ve Ayvaz, 2017) ve tekstil atıklarının çevresel kirliliğin büyük bir bölümünü meydana getirdiği göz önüne alındığında, döngüsel moda bu yükü hafifletmek için kritik bir rol üstlenir (Kirchherr vd., 2017). Özellikle yoğun su ve enerji tüketimi gerektiren tekstil üretiminde –örneğin bir kot pantolon için 7.000-10.000 litre su (Chapagain vd., 2006) ve fabrikalarda yüksek elektrik tüketimi (Arslan & Yılmaz, 2021) – döngüsel yaklaşım, geri dönüştürülmüş materyaller ve onarım süreçleri ile doğal kaynaklara olan bağımlılığı azaltmayı savunur (Bocken vd., 2016).

Şekil 1. Doğrusal ve Döngüsel Moda

Döngüsel moda (Şekil 1), biyolojik ve teknik döngüleri içeren yapısıyla sürdürülebilir modanın daha sistematik ve kapsamlı bir hali olarak değerlendirilebilir (EMF, 2017). Sürdürülebilir moda ile ortak amaçlara hizmet etseler de döngüsel moda; atık yönetimi, tüketici davranışları ve yeni iş fırsatları yaratma (Stahel, 2016) konularında daha bütüncül bir çerçeve sunar (Öymen ve Kocabay, 2024). Ancak döngüsel moda sadece teknik ve çevresel bir zorunluluk değil, aynı zamanda tüketim alışkanlıkları üzerinde dönüştürücü etkisi olan bir değerler eğitimi aracıdır. Bu yaklaşım, bireylere sorumluluk bilinci, etik tüketim, kanaatkârlık ve doğaya saygı gibi değerleri kazandırmayı amaçlar (Lai & Cheng, 2021; Yıldırım & Kaya, 2022).

Değerler eğitimi, öğrencilerin çevreye karşı sorumluluklarını anlamaları, bilinçli tüketici olma becerilerini geliştirmeleri ve kaynakların sınırlı olduğunun farkında olmaları için önemli bir araçtır. Eğitim bağlamında döngüsel moda; öğrencilere çevre bilincinin ötesinde sosyal adalet, eşitlik ve ekonomik sürdürülebilirlik gibi değerlerin öğretildiği pratik bir platform sunabilir (Fletcher & Tham, 2019; Harris, 2020). Bocken vd. (2016) bu modele dayalı eğitimin, bireylerin gelecekteki profesyonel hayatlarında etik kararlar alabilmeleri için kritik olduğunu vurgular. Özellikle geri dönüşüm, yeniden kullanım ve onarım gibi kavramların öğretilmesi, öğrencilere sadece teorik değil, aynı zamanda pratik bilgi sunar (Yıldırım & Kaya, 2022).

Sonuç olarak, döngüsel moda farkındalığı değerler eğitimi bağlamında ele alındığında, sadece çevresel sürdürülebilirlik sağlamakla kalmayıp, toplumsal sorumluluk ve etik değerlerin de eğitim yoluyla güçlendirilmesini sağladığı da söylenebilir. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları, çocuklarının bazı değerleri benimsemesinde ve günlük yaşamlarına entegre etmesinde önemli bir rol oynayabilir. Ancak alan yazında, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıklarının, çocuklarının değerler eğitimi üzerindeki yansımalarını inceleyen çalışmalara da rastlanmamıştır. Bu bağlamda araştırma anne babaların döngüsel moda farkındalıklarının çocuklarının değer yönelimleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıklarının mevcut durumu nedir?
2. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Öğrencilerin ve ebeveynlerinin günlük yaşamda en çok önemsedikleri değerler nelerdir?
6. Öğrencilerin döngüsel moda ile ilişkilendirilebilecek değerleri seçme durumları nasıldır?
7. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalık puanları ile öğrencilerin değer puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Ebeveynler döngüsel modayı hangi değerlerle ilişkilendirmektedirler?

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Anne-babaların döngüsel moda farkındalıklarının çocuklarının önemsedikleri değerler üzerinde nasıl bir etki yarattığını inceleyen bu araştırma, nicel ve nitel metotların bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel tarama modeli mevcut durumu var olduğu şekliyle açıklamayı amaçlayan çalışmalarda kullanılır (Karasar, 2014). Araştırma sürecinde, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları ile çocuklarının önemsendiği değerler arasındaki ilişkiyi anlamak için 15 soruluk bir envanter, açıklamalı maarif modeli değerler listesi ve açık uçlu 1 soru kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın nicel kısmına farklı yaş gruplarındaki 107'si kadın, 67'si erkek 174 ebeveyn ve ilköğretim çağındaki 99'u kız 75'i erkek 174 çocuğu katılmıştır. Çalışma amacına uygun olarak rastgele seçilmiş olan ebeveynler, farklı gelir düzeylerine sahip ve çeşitli eğitim seviyelerinde seçilen bir örneklem grubunu temsil etmektedir. Araştırmaya katılan velilerin döngüsel moda farkındalıklarını etkileyebileceği düşüncesi ile cinsiyetleri, yaşları, eğitim seviyeleri ve gelir durumu gibi bilgileri de istenmiştir. Araştırmanın nitel bölümündeki açık uçlu soruya ise 84'ü kadın, 21'i erkek toplam 105 ebeveyn cevap vermiştir. Araştırmanın örneklem grubu, gönüllü katılım esasına dayalı olarak belirlenmiştir ve uygulama için gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmaya ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin ebeveynlerinin tutum ve algılarından daha fazla etkilendikleri fikrinden (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011) hareketle sadece ilköğretimde çocuğu olan ebeveynler araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken	Kadın	Erkek	N	%	Toplam
Eğitim Seviyesi	İlk/Ortaokul	15	8	23	13.22
	Lise	30	31	61	35.06
	Lisans/üstü	62	28	90	51.72
Ailenizin Gelir Durumu	20 bin TL altı	7	5	12	6.90
	21-40 bin TL	15	6	21	12.07
	41-60 bin TL	32	16	48	27.59
	61-80 bin TL	21	30	51	29.31
	81 bin TL üstü	32	10	42	24.14
Toplam	107	67	174	100.00	174

Araştırmaya Katılan Ebeveynlerin Demografik Bilgilerinin Cinsiyete Göre Dağılımının yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunun çoğunun 35-44 yaş (n=62) ve 45-54 yaş (n=54) grubunda olduğu görülmektedir. Bu açıdan katılımcı ebeveynlerin yetişkin yaş grubunda (%35.63 + %31.03 = %66.66) olduğu söylenebilir. Ayrıca eğitim durumlarına göre katılımcı ebeveynlerin büyük bir kısmının (n=90) Lisans/Lisansüstü seviyededir. Bu açıdan eğitim düzeyi yüksek (%51.72) bir örneklem grubu ile çalışılmıştır. Son olarak gelir durumlarına göre dağılıma göz gezdirildiğinde ebeveynlerin çoğunluğun örneklem grubu baz alındığında ortalama gelir düzeyinde (n=48) ve biraz üstünde (n=51) olduğu söylenebilir. Gelir düzeyi ortalamalarda olan bir ebeveyn grubuyla çalışıldığı söylenebilir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Seviyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken	Kız	Erkek	N	%	Toplam
Sınıf Seviyesi	2.Sınıf	13	7	20	11.49
	3.Sınıf	14	12	26	14.94
	4.Sınıf	12	10	22	12.64
	5.Sınıf	10	13	23	13.22
	6.Sınıf	16	8	24	13.79
	7.Sınıf	15	9	24	13.79
	8.Sınıf	19	16	35	20.11
	Toplam	99	75	174	100.00

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Seviyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımının yer aldığı Tablo 2 incelendiğinde ilköğretim çağında neredeyse her sınıf seviyesinden öğrencinin katılım sağladığı görülmektedir. İlkokul seviyesinde toplam 39 öğrenci araştırma katılmışken

ortaokul seviyesinde bu sayı 60'tır. Özellikle ailelerinden etkilenme düzeyinin yüksek olduğu ilköğretim çağı örneklem olarak alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığını belirlemek için araştırmacılar tarafından uzman desteğiyle hazırlanan “Döngüsel Moda Farkındalığı Envanteri” ve öğrencilerin ve velilerin günlük yaşamlarında en çok önemsedikleri değerleri tespit etmek için de “Açıklamalı Maarif Modeli Değerler Listesi” kullanılmıştır. Ayrıca 1 açık uçlu soruyla ebeveynlerin döngüsel moda kavramını değerlerle ne şekilde ilişkilendirdikleri incelenmiştir.

**Ebeveynler İçin Döngüsel Moda Farkındalığı Envanteri (E-DMFE):* Ebeveynlerin döngüsel moda hakkında farkındalık düzeylerini belirlemek için araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilmiş E-DMFE kullanılmıştır. E-DMFE 15 madde ve 4 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi bir formdur. Bu alt boyutlar “bilgi, tutum, davranış ve iletişim boyutu” şeklindedir. Envanterin maddeleri döngüsel moda konusundaki farklı boyutları kapsayacak (Tablo 3) şekilde tasarlanmıştır. E-DMFE'ye ek olarak katılımcı velilerin yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyleri gibi demografik bilgileri de alınmıştır.

Tablo 3. E-DMFE alt boyutlarının açıklaması

Bilgi Düzeyi	Anne babaların döngüsel moda hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu (Geri dönüşüm, tamir, ikinci el alışveriş vb.) (3 Madde)
Tutumlar	Döngüsel moda hakkında ne düşündükleri, bu konuya ne kadar önem verdikleri (3 Madde)
Davranışlar	Döngüsel moda ile ilgili ne sıklıkta davranışlarda bulundukları (ikinci el kıyafet alımı, tamir ettirme, kıyafet takası, geri dönüştürülebilir kumaş seçimi) (6 Madde)
İletişim	Çocuklarına döngüsel moda hakkında ne sıklıkta bilgi verdikleri, bu konuda çocuklarıyla birlikte aktivitelerde bulunup bulunmadıkları (3 Madde)

Araştırmada kullanılan Ebeveynler İçin Döngüsel Moda Farkındalığı Envanteri (E-DMFE), araştırmacılar tarafından ilgili literatür (örn. Bocken vd., 2016; Lai & Cheng, 2021) taranarak ve uzman görüşleri alınarak geliştirilmiştir. Bu araç, standart bir psikometrik ölçekten ziyade, katılımcıların mevcut farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bir anket formu niteliğindedir. Uygulamaya geçilmeden önce, kapsam geçerliği ve güvenilirlik analizlerini yapmak amacıyla bir pilot çalışma yürütülmüştür. Kapsam geçerliği için 3 alan uzmanı (coğrafya eğitimi, biyoloji eğitimi, rehberlik eğitimi) ve 1 dil uzmanının görüşlerine başvurulmuş, uzmanlar arası uzlaşa sağlanarak maddelere son hali verilmiştir. Envanter; literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda teorik olarak Bilgi, Tutum, Davranış ve İletişim olmak üzere 4 boyutta kurgulanmıştır. Aracın güvenilirliğini belirlemek amacıyla, asıl çalışma grubuna benzer özellikler gösteren 95 ebeveyn den oluşan pilot gruptan elde edilen veriler üzerinden iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir. Envanterin tamamı için hesaplanan Cronbach Alfa (Cronbach's Alpha) değeri $\alpha = .91$ olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için hesaplanan alfa değerleri ise; Bilgi boyutu için $\alpha = .79$. Tutum boyutu için $\alpha = .84$, Davranış boyutu için $\alpha = .88$ ve İletişim boyutu için $\alpha = .81$ olarak saptanmıştır. Bu sonuçlar .70 olan kritik eşiğin üzerinde yer aldığından (Tavşancıl, 2014) E-DMFE'nin bu araştırma kapsamında kullanılabilecek geçerli (kapsam) ve güvenilir bir veri toplama aracı olduğu kabul edilmiştir.

**Açıklamalı Maarif Modeli Değerler Listesi (Açıklamalı MMDL):* Çalışmaya katılan ebeveynlerin ve çocuklarının günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde önemsedikleri değerleri belirlemek amacıyla Maarif Modeli – Erdem Değer Eylem Çerçevesine (Şekil 2) dayalı olarak

açıklamalı bir değerler listesi (Şekil 3) kullanılmıştır. Bu liste değerlerin tanımlandığı ve katılımcıların her bir değeri ne kadar önemsendiği konusunda karar verebileceği 16 temel değeri içermektedir. Çocuklardan ve velilerden kendileri için en önemli buldukları 5 değeri seçmeleri istenmiştir.

Şekil 2. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde Çatı Değerler

Erdem Değer Eylem Çerçevesi'ndeki değer listesinde “Yaşanabilir Çevre” başlığı altında verilen “duyarlılık, merhamet, temizlik” gibi değerlerin yanından Döngüsel Modanın ayrıca “tasarruf, yardımseverlik, saygı, sağlıklı yaşam” gibi başka değerleri de kapsadığı söylenebilir. Döngüsel Moda Farkındalığıyla ilişkilendirilebilecek değerler Tablo 4’te açıklanmıştır.

Tablo 4. Döngüsel Moda Farkındalığıyla ilişkilendirilebilecek değerler

Değer	Maarif Modelinde Kodu	Döngüsel Modayla İlişkisi
Temizlik	D18-3	Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek bağlamında
Duyarlılık	D5-2	Çevreye ve canlılara değer vermek bağlamında
Sağlıklı Yaşam	D13-4	İnsan sağlığını önemsemek bağlamında
Merhamet	D9-3	İnsanı ve doğayı sevmek bağlamında...
Yardımseverlik	D20-1, D20-2, D20-3, D20-4	Dayanışma, fedakârlık, cömertlik, iyiliksever ve gönüllü olmak bağlamında
Saygı	D14-3	Çevresine, milli ve manevi değerlere saygılı olmak bağlamında
Tasarruf	D17-1, D17-2, D17-3	Bilinçli tüketici olma, israftan kaçınma ve sahip olduklarının değerini bilmek bağlamında

Sonuç olarak ebeveynler ve öğrencilerin günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde önemsedikleri değerler içerisinde Döngüsel Moda ile özellikle ilişkilendirilebilecek “temizlik, duyarlılık, sağlıklı yaşam, yardımseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf” değerlerinin olup olmadığı incelenerek ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıkları ile önemsenen değerler arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılacaktır.

Sevgili Çocuklar, günlük yaşamınızda ve ilişkilerinizde sizin için en önemli değerleri işaretler misiniz? Lütfen 5 değer seçiniz.		
1. Aile Bütünlüğü - Aile birliğine önem vermek - Aile içi dayanışma göstermek - Aile içi iletişimi güçlendirmek - Aile içi sorumlulukları yerine getirme	6. Dürüstlük Söz ve davranışlarında tutarlı, doğru ve güvenilir olmayı kapsar. - Samimi olmak - Doğru ve güvenilir olmak	12. Sevgi - Anlayışlı ve barışçıl olmak - Vefalı olmak - Sadakatlı olmak - Özverili olmak - Misafirperverlik
2. Çalışkanlık - Azimli olmak - Planlı olmak - Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak - Çalışmalarda aktif rol almak	7. Sağlıklı Yaşam - Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek - Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak - Bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek - İnsan sağlığını önemsemek	13. Sorumluluk - Kendine karşı görevlerini yerine getirmek - Topluma karşı görevlerini yerine getirmek - Görev bilincine sahip olmak
3. Dostluk - Arkadaşlarına destek olmak - Arkadaşları ile etkili iletişim kurmak - Güvene dayalı ilişkiler kurmak - Arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek	8. Merhamet - Vicdanlı olmak - Şefkatli olmak - İnsanı ve doğayı sevmek	14. Tasarruf - Bilinçli tüketici olmak - İsraftan kaçınmak - Sahip olduklarının değerini bilmek
4. Temizlik - Kişisel temizlik ve bakımına önem vermek - Yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek - Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek	9. Özgürlük - Cesaretli ve girişimci olmak - Kararlı olmak - Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek	15. Mahremiyet - Kişisel özgürlük alanını korumak - Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak - Aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek - Sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak
5. Duyarlılık - İnsana ve topluma değer vermek - Çevreye ve canlılara değer vermek - Afet bilincine sahip olmak	10. Yardımseverlik - Cömert olmak - Dayanışma ve fedakârlık göstermek - İyiliksever olmak - Gönüllü olmak	16. Sabır - Olumlu bakış açısına sahip olmak - Düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak - İstikrarlı olmak
	11. Saygı - Nezakatlı olmak - Kendisine saygı duymak - Çevresine, millî ve manevî değerlerine saygı duymak	

Şekil 3. Açıklamalı Maarif Modeli Değerler Listesi

Açık Uçlu Soru:* Veliler E-DMFE ve Açıklamalı MMDL'yi doldurduktan sonra kendi düşüncelerini ifade etmelerine olanak tanımak için **açık uçlu 1 soru (Şekil 4) sorulmuştur. Ancak birçok araştırmada sadece ölçekler uygulanıp geçilirken bu çalışmada velilerin uygulama sonrasında bilinçlenmesi de önemsenmiştir. Bunun için velilere bir bilgilendirme metni verilmiş, açık uçlu soruya cevap vermeden önce metin üzerinde düşünmeleri ve farkındalıklarının yükselmesi de arzulanmıştır.

→ <i>Döngüsel moda, kıyafetlerin üretiminden tüketimine kadar olan tüm sürecin daha sürdürülebilir hale getirilmesi anlamına gelir. Döngüsel moda, kıyafetlerin daha uzun ömürlü olması, tamir edilmesi, yeniden kullanılması ve geri dönüştürülmesi gibi prensiplere dayanır. Böylece, yeni kıyafet üretimine olan ihtiyaç ve dolayısıyla doğaya atık yükü azalır.</i> → <i>Bir kot pantolonun üretimi için 10000-15000 litre su harcandığı göz önünde bulundurulursa döngüsel moda ilkeleri sayesinde hem çevre korunur hem de kaynaklar daha verimli kullanılır.</i> → <i>Çocuklarımızın geleceği için daha sürdürülebilir bir dünya bırakmak istiyorsak, döngüsel moda ilkelerini günlük hayatımıza dâhil etmeliyiz!</i> Döngüsel Modaya ilişkin yukarıdaki paragrafı okuyunuz. Sizce döngüsel moda konusunda farkındalık sahibi olmanın manevî değerlerimizle bağlantısı var mıdır? Hangi değerlerle ilişkilendirebileceğini ifade ederek örneklerle açıklayınız.
--

Şekil 4. Açık Uçlu Soru ve Bilgilendirme Metni

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalık düzeyleri ile kendilerinin ve çocuklarının seçtiği değerler arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Ayrıca, ebeveynlerin yaş, eğitim seviyesi ve gelir düzeylerine göre farklılıklar incelenmek için bağımsız t-testi ve ANOVA uygulanmıştır. Son olarak ebeveynlerin açık uçlu soruya verdikleri cevaplar içerik analizine tabi tutularak kod ve kategorilere dönüştürülerek tablolarla ve örnek birebir yanıtlarla sunulmuştur.

Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalık düzeyleri belirlenirken her bir madde için en fazla 5 puan alınabildiğinden madde madde ve envanter ortalaması 5 üzerinden hesaplanmıştır. Öğrencilerin ve ebeveynlerin değerler listesinden puanını belirlemek için ise her bir yanıtın Döngüsel Moda ile özellikle ilişkilendirilebilecek "temizlik, duyarlılık, sağlıklı yaşam,

yardımseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf” değerlerinden her biri için 1 puan verilmiştir. Örneğin bir öğrenci günlük yaşamda en önemsedikleri değerler listesinde “dostluk, aile birliği, duyarlılık, merhamet ve tasarruf” değerlerini seçerse “duyarlılık, merhamet ve tasarruf” değerlerine listesinde yer verdiği için 3 puan almıştır. Daha sonra her bir öğrencinin toplam puanı ile ebeveynlerinin farkındalık puanları karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde bulgular nicel ve nitel olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Nicel Bulgular

Bu bölümde sırasıyla ebeveynlerin E-DMFE’ne madde madde verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve önemli noktalar vurgulanmıştır. Ardından ebeveynlere ait her bir değişken ile E-DMFE puanları karşılaştırılmış ve anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı incelenmiştir. Son olarak ebeveynlerin E-DMFE puanları ile öğrencilerin değerler listesi puanları karşılaştırılmıştır.

Tablo 5. Ebeveynler İçin Döngüsel Moda Farkındalığı Envanterinin Madde İstatistikleri

*	Madde	X	Ss	Medyan	Min-Max
Bilgi	1. Döngüsel modanın çevre kirliliğini azaltmada önemli bir rol oynadığını biliyorum.	2.7	1.15	3	1-5
	2. Tekstil endüstrisinin çevresel etkileri hakkında bilgi sahibiyim.	3.9	.92	4	2-5
	3. Geri dönüştürülebilir malzemelerden yapılmış kıyafetlerin doğa dostu olduğunu düşünüyorum.	3.85	.95	4	1-5
Tutum	4. Döngüsel moda. sürdürülebilir bir gelecek için önemlidir.	3.61	1.02	4	1-5
	5. Çocuklarımda döngüsel moda konusunda bilinçlenmesini istiyorum.	3.01	1.21	3	1-5
	6. Kullanılmayan kıyafetleri atmak yerine bağışlamayı/geri dönüştürmeyi tercih ederim.	3.03	1.25	3	1-5
Davranış	7. Çocuklarım için ikinci el kıyafet alışverişi yapmayı doğal karşılıyorum.	2.66	1.18	3	1-5
	8. Kendim için ikinci el kıyafet alışverişi yapmayı doğal karşılıyorum.	2.08	1.05	2	1-5
	9. Çocuğumun kıyafetlerini büyüdükçe kardeşine veya başka bir çocuğa veririm.	3.63	1.1	4	1-5
	10. Aile içinde kıyafetleri yeniden kullanmanın önemini vurguluyorum.	2.57	1.14	3	1-5
	11. Giyim alışverişlerinde ihtiyaç dışı ürünler almamaya özen gösteriyorum.	2.86	1.2	3	1-5
	12. Kıyafet alırken etiketindeki malzeme bilgilerini okurum.	3.49	1.08	4	1-5
İletişim	13. Çocuğumla birlikte kıyafetleri onararak/yeniden tasarlayarak eğlenceli vakit geçiririz.	2.11	1.09	2	1-5
	14. Çocuğuma kıyafetlerin nasıl üretildiği ve atıldığında ne olduğu hakkında bilgi veririm.	2.86	1.16	3	1-5
	15. Çocuğumla birlikte ikinci el mağazalarda alışveriş yaparım.	2.72	1.22	3	1-5
Genel Ortalama		3.01	0.88	3	1-5

Ebeveynlerin döngüsel moda konusundaki farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlayan E-DMFE'ne verilen cevapların madde madde irdelendiği Tablo 4'e göre *Bilgi boyutunda* ebeveynlerin büyük bir kısmının döngüsel modanın çevresel önemini ve sürdürülebilir bir gelecek için gerekliliğini bildikleri ($x=3.48$) görülmektedir. Özellikle tekstil endüstrisinin çevresel etkileri konusunda bilgi sahibi olduklarını ($x=3.90$) belirtmeleri dikkat çekicidir. Ancak, döngüsel modanın detayları ve uygulamaları konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyabilecekleri söylenebilir. *Tutum boyutunda* ise ebeveynlerin döngüsel moda uygulamalarına yönelik genel tutumu olumlu olsa da bu tutumun davranışlara yansıma düzeyi farklılık göstermektedir. Ebeveynler çocuklarının kıyafetlerini yeniden kullanma konusunda oldukça olumlu bir tutum sergilerken ($x=3.63$) kendi alışverişlerinde ikinci el ürünleri tercih etme oranları daha düşüktür ($x=2.08$). Bu durum tutum ile davranış arasında bir uyumsuzluk olduğunu göstermektedir. *Davranış boyutu* incelendiğinde ebeveynlerin döngüsel moda uygulamalarına yönelik davranışları, tutumlarına göre daha düşük bir puan almıştır ($x=2.88$). Bu, ebeveynlerin bilinçli olmalarına rağmen alışkanlıklarını değiştirmekte zorlandıklarını gösterir. Özellikle kendi alışverişlerinde ikinci el ürünlere yönelme konusunda daha az istekli olmaları ($x=2.08$) dikkat çekicidir. Son olarak *çocuklarıyla iletişim boyutunda* ebeveynler çocuklarına döngüsel moda konusunda bilgi verme konusunda istekli olsalar da bu konuda daha fazla çaba sarf etmeleri ($x=2.56$) gerekmektedir. Çocuklarıyla birlikte kıyafetleri onararak veya yeniden tasarlayarak vakit geçirme oranlarının düşük olması ($x=2.11$) bu konuda daha fazla adım atılması gerektiğini göstermektedir.

Katılımcıların envanter maddelerine verdikleri yanıtların dağılımını daha detaylı incelemek amacıyla; aritmetik ortalamanın yanı sıra Standart Sapma (Ss), Medyan ve Minimum-Maksimum değerlerine de yer verilmiştir. Veriler incelendiğinde, medyan değerlerinin genel olarak aritmetik ortalamalarla paralellik gösterdiği, ancak özellikle 'Davranış' ve 'İletişim' boyutlarındaki bazı maddelerde (Madde 8 ve 13 gibi) yanıtların 1 ve 2 puanlarında yoğunlaştığı (Medyan=2,00) görülmektedir. Standart sapma değerlerinin .92 ile 1.25 arasında değişmesi katılımcı görüşlerinin maddelere göre homojen bir dağılım sergilemediğini bazı konularda (örn: ikinci el kullanımı) görüş ayrılıklarının daha belirgin olduğunu (geniş bir değişim aralığına yayıldığını) göstermektedir.

Tablo 6. Velilerin E-DMFE Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

Ölçülen Değer	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	sd	t	p
Bilgi Boyutu	Kadın	107	3.43	.92	172	-1.180	.239
	Erkek	67	3.57	.89			
Tutum Boyutu	Kadın	107	3.22	1.05	172	.080	.936
	Erkek	67	3.21	1.07			
Davranış Boyutu	Kadın	107	2.91	1.10	172	.522	.602
	Erkek	67	2.85	1.15			
İletişim Boyutu	Kadın	107	2.59	1.02	172	.339	.735
	Erkek	67	2.53	.99			
E-DMFE	Kadın	107	3.04	.75	172	.028	.978
	Erkek	67	3.03	.77			

Velilerin E-DMFE Puanlarının cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığı Tablo 6 incelendiğinde tüm boyutlarda ve envanterin genelinde kadınlar ve erkekler arasında döngüsel moda farkındalığı konusunda anlamlı bir cinsiyet farkı bulunmamaktadır. Her iki cinsiyet de döngüsel moda hakkında benzer bilgi düzeyine sahip olup ($X_{kadın}=3.04$ ve $X_{erkek}=3.03$) benzer

tutumlar sergilemekte ve benzer davranışlarda bulunmaktadır. Ancak bazı alt boyutlarda küçük farklılıklar gözlemlenmektedir.

Tablo 7. Velilerin E-DMFE Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Ölçülen Değer	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	SS	sd	F	p
Bilgi Boyutu	İlk/Ortaokul	23	3.01	1.05			
	Lise	61	3.62	.90	(2, 171)	3.510	.032*
	Lisans/üstü	90	3.81	.85			
Tutum Boyutu	İlk/Ortaokul	23	3.13	1.02			
	Lise	61	3.27	1.10	(2, 171)	.066	.936
	Lisans/üstü	90	3.20	1.08			
Davranış Boyutu	İlk/Ortaokul	23	2.72	1.15			
	Lise	61	2.77	1.20	(2, 171)	.509	.602
	Lisans/üstü	90	2.99	1.05			
İletişim Boyutu	İlk/Ortaokul	23	2.25	.95			
	Lise	61	2.27	.98	(2, 171)	3.751	.025*
	Lisans/üstü	90	3.16	1.05			
E-DMFE	İlk/Ortaokul	23	2.78	.62			
	Lise	61	2.98	.90	(2, 171)	3.654	.048*
	Lisans/üstü	90	3.29	1.06			

Velilerin E-DMFE Puanlarının Eğitim Düzeylerine göre karşılaştırıldığı Tablo 7'ye göre. ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı eğitim düzeyine göre değişiklik göstermektedir. Bilgi boyutunda ($p=.032 < .05$) iletişim boyutunda ($p=.025 < .05$) ve genelde ($p=.048 < .05$) eğitim düzeyi arttıkça anlamlı farklar görülmüş; lisans ve üstü eğitim seviyesindeki ebeveynler diğer gruplara kıyasla daha yüksek puanlar almıştır. Ancak tutum ($p=.936 > .05$) ve davranış ($p=.602 > .05$) boyutlarında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgular özellikle bilgi ve iletişim boyutlarında farkındalığın eğitimle arttığını, envanterin genelinde ise lisans ve üstü eğitim seviyesinin döngüsel moda farkındalığında öne çıktığını göstermektedir.

Tablo 8. Velilerin E-DMFE Puanlarının Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırılması

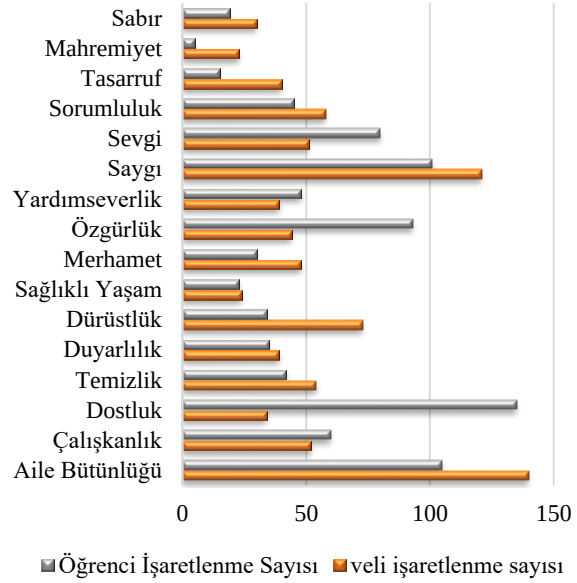
	Gelir Durumu	N	Ortalama	SS	F	sd	p
Döngüsel Moda Farkındalığı	20 bin TL altı	12	3.72	.85			
	21-40 bin TL	21	3.06	.90			
	41-60 bin TL	48	3.22	.78	2.58	(4, 169)	.038*
	61-80 bin TL	51	2.49	.81			
	81 bin TL üstü	42	2.60	.88			

Tablo 8 Ebeveynler için Döngüsel Moda Farkındalığı Envanteri (E-DMFE) ile ölçülen döngüsel moda farkındalığının velilerin gelir durumlarına göre nasıl değiştiğini göstermektedir. Farklı gelir gruplarındaki velilerin döngüsel moda konusunda ne kadar bilinçli olduğu bu tablo sayesinde karşılaştırmalı olarak analiz edilebilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere yıllık geliri 20 bin TL'nin altında olan velilerin ($x=3.72$) diğer gelir gruplarına göre ortalama E-DMFE puanları daha yüksek çıkmıştır. Bu durum daha düşük gelir düzeyindeki velilerin döngüsel moda konusunda daha fazla farkındalıklı olabileceğini düşündürmektedir. Tabloda yer alan p değeri ($p=.038 < .05$) 0.05'ten küçük olduğu için farklı

gelir grupları arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Bu da gelir düzeyinin döngüsel moda farkındalığı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Ebeveynlerin ve öğrencilerin günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde en çok önemsedikleri değerlerin dağılımı

Değer	Ebeveyn	Öğrenci
Aile Bütünlüğü	140	105
Çalışkanlık	52	60
Dostluk	34	135
Temizlik	54	42
Duyarlılık	39	35
Dürüstlük	73	34
Sağlıklı Yaşam	24	23
Merhamet	48	30
Özgürlük	44	93
Yardımseverlik	39	48
Saygı	121	101
Sevgi	51	80
Sorumluluk	58	45
Tasarruf	40	15
Mahremiyet	23	5
Sabır	30	19
Toplam (174*5=870)	870	870

Ebeveynlerin ve öğrencilerin günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde en çok önemsedikleri değerleri ortaya koyan Tablo 9'daki verilere göre hem ebeveynler hem de öğrenciler için en önemli değerler arasında aile bütünlüğü, saygı, sevgi ve sorumluluk yer almaktadır. Ebeveynler daha çok çalışkanlık, dürüstlük ve temizlik gibi değerlere önem verirken, öğrenciler ise dostluk, özgürlük ve yardımseverlik gibi değerlere daha fazla ağırlık vermektedir. Tabloda en yüksek işaretlenme sayısına sahip değer "aile bütünlüğü" (nebeveyn=140, nöğrenci=105) olurken en düşük işaretlenme sayısına sahip değer ise "mahremiyet" (nebeveyn=23, nebeveyn=5) olmuştur. Bu sonuçlar hem ebeveynlerin hem de öğrencilerin ilişkilerde ve yaşamda temel değerlere büyük önem verdiğini göstermektedir. Şu hâlde ebeveynler için en fazla tercih edilen 5 değer aile bütünlüğü (n=140), saygı (121), dürüstlük (n=73), sorumluluk (n=58) ve temizlik (n=54) iken, çocuklarında dostluk (n=135), aile bütünlüğü (n=105), saygı (n=101), özgürlük (n=93) ve sevgi (n=80) değerleridir. İlk 5 değeri ebeveynler tarafından işaretlenme sayıları göz önünde bulundurulduğunda velilerin yanıtlarının 446'sı (%51.26) öğrencilerin 514'ü (%59.08)'i ilk beş değerde toplanmıştır.

Döngüsel Moda ile ilişkilendirilebilecek değerlerin ebeveynler ve çocukları tarafından ne düzeyde seçildiği incelendiğinde ilk beş değere girebilen değerler ortak tek değer "SAYGI"dır. Veliler ayrıca "temizlik" değerine de ilk beş tercihlerinde yer vermişlerdir.

Tablo 10. Döngüsel Moda Farkındalığı ile ilişkilendirilebilecek değerlerin seçilme durumları

Değer	İşaretlenme Sayısı (Ebeveyn)	İşaretlenme Sayısı (Öğrenci)	Toplam	% (%100=870x2=1740)
Temizlik	54	42	96	% 5.52
Duyarlılık	39	35	74	% 4.25
Sağlıklı Yaşam	24	23	47	% 2.70
Merhamet	48	30	78	% 4.48
Yardımseverlik	39	48	87	% 5.00
Saygı	121	101	222	% 12.76
Tasarruf	40	15	55	% 3.16
TOPLAM	365	294	659	% 37.87

Döngüsel moda farkındalığı ile ilişkilendirilebilecek değerlerin ebeveynler ve öğrenciler tarafından ne sıklıkla seçildiğini gösteren Tablo 10'a göre hem ebeveynler hem de öğrenciler için en çok öne çıkan değer "saygı" olmuştur ($n_{\text{ebeveyn}} = 121$ ve $n_{\text{öğrenci}}=101$). Yüzdelik oranlara bakıldığında, katılımcıların %37.87'sinin bu değerlerden en az birini seçtiği görülmektedir. *Bu oran, düşük de olsa döngüsel moda gibi sürdürülebilirlik kavramlarının toplumda giderek daha fazla kabul gördüğünü göstermektedir.* En yüksek yüzdeye sahip değer "saygı" olmuştur (%12.76). Bu durum, döngüsel modanın temelinde yatan çevreye ve diğer canlılara karşı duyarlılık gibi değerlerin toplumda önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. "Temizlik (%5.52)", "yardımseverlik (%5.00)", "merhamet" (%4.48) ve "duyarlılık" (%4.25) gibi değerler de hem ebeveynler hem de öğrenciler tarafından seçilmiş olsa da yüzdelik oranları genele göre oldukça düşüktür. "Tasarruf" değeri ise (%3.16) döngüsel modanın temel prensiplerinden biri olan kaynakların verimli kullanılması ile doğrudan ilişkilidir. Fakat tüm değerlerin %3'ünde bu değere yer verilmesi kabul edilebileceğin oldukça altındadır. Ebeveynlerin tasarruf değerine öğrencilere göre daha fazla önem vermesi, gelecek nesillere sürdürülebilir yaşam alışkanlıklarının aktarılmasında önemli bir rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 11. E-DMFE puanlarının Veli ve Öğrencilerin Değer Puanları ile Karşılaştırılması

		E-DMFE	Veli Değer Puanı	Öğrenci Değer Puanı
E-DMFE	Korelasyon	1		
	Anlamlılık			
	N	174		
Veli Değer Puanı	Korelasyon	.505*	1	
	Anlamlılık	.001		
	N	174	174	
Öğrenci Değer Puanı	Korelasyon	.772*	.548*	1
	Anlamlılık	.001	.001	
	N	174	174	174

Velilerin ve öğrencilerin günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde en çok önemsedikleri değerlerden döngüsel modayla ilişkili olanların sayısını ifade eden "veli değer puanı" ve "öğrenci değer puanı" ile Ebeveynler için Döngüsel moda farkındalığı envanteri (E-DMFE) puanlarının anlamlı şekilde ilişkili olduğu Tablo 11'de görülmektedir. E-DMFE ile veli değer puanı arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki ($r = .505$, $p = .001$), E-DMFE ile öğrenci değer puanı arasında ise daha güçlü bir ilişki ($r = .772$, $p = .001$) bulunmaktadır. Ayrıca veli ve öğrenci değer puanları arasında orta düzeyde bir pozitif ilişki ($r = .548$, $p = .001$) görülmektedir. Bu

bulgularından hareketle, döngüsel moda farkındalığı yüksek olan anne babaların çocuklarının da döngüsel modayla ilişkili değerlere önem verdikleri söylenebilir. Yine döngüsel moda farkındalığı yüksek olan velilerin kendilerinin de günlük yaşamlarında önemsedikleri değerler arasına “temizlik, duyarlılık, sağlıklı yaşam, yardımseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf” gibi değerler girmiştir.

Tablo 12. E-DMFE Alt Boyut Puanlarının Öğrencilerin Değer Puanları ile Karşılaştırılması

		Bilgi	Tutum	Davranış	İlişki	Öğrenci Değer Puanı
Bilgi	Korelasyon	1				
	Anlamlılık					
	N	174				
Tutum	Korelasyon	.758*	1			
	Anlamlılık	.001				
	N	174	174			
Davranış	Korelasyon	.577*	.548*	1		
	Anlamlılık	.001	.001			
	N	174	174	174		
İlişki	Korelasyon	.660*	.499*	.541*	1	
	Anlamlılık	.021	.043	.049		
	N	174	174	174	174	
Öğrenci Değer Puanı	Korelasyon	.572*	.448*	.479*	.811*	1
	Anlamlılık	.049	.031	.021	.001	
	N	174	174	174	174	174

Ebeveynler için döngüsel moda farkındalığı envanteri (E-DMFE) alt boyutları (Bilgi, Tutum, Davranış, İlişki) ile öğrencilerin günlük yaşamlarında ve ilişkilerinde en çok önemsedikleri değerlerden döngüsel moda ile ilişkili olanların sayısını ifade eden “Öğrenci Değer Puanı” arasındaki ilişki Tablo 12’de incelenmiştir. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı ile çocuklarının değer yargıları arasındaki ilişki güçlü bir şekilde görülmektedir. Özellikle, ebeveynlerin döngüsel moda hakkında çocuklarıyla kurdukları ilişki düzeyi ile çocukların değer puanları arasında yüksek ve anlamlı bir pozitif korelasyon bulunması dikkat çekicidir ($r=.811$, $p<.05$). Bu bulgu ebeveynlerin döngüsel moda konusunda ne kadar bilinçli olduklarının, çocuklarının değer yargılarını şekillendirmede doğrudan ya da dolaylı olarak etkili olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, ebeveynlerin döngüsel moda konusundaki tutumları ($r=.448$, $p<.05$), davranışları ($r=.479$, $p<.05$) ve bilgileri ($r=.572$, $p<.05$) de çocukların değer puanlarıyla anlamlı bir şekilde orta düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bu sonuçlar, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığının sadece ilişkisel düzeyiyle değil aynı zamanda bilgi, tutum ve davranış boyutlarıyla da çocukların değerlerini etkilediğini göstermektedir. Sonuç olarak ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığının çocukların değerler eğitimi sürecinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel bulgularına bu bölümde yer verilmiştir. “Döngüsel Modaya ilişkin yukarıdaki paragrafı okuyunuz. Sizce döngüsel moda konusunda farkındalık sahibi olmanın manevi değerlerimizle bağlantısı var mıdır? Hangi değerlerle ilişkilendirebileceğini ifade ederek örneklerle açıklayınız.” sorusuna verilen yanıtların analizleri ve ortak yanıt kodlamaları yapılırken her bir

katılımcı “V1, V2..” şeklinde numaralandırılmış, kadın katılımcılar için anne kelimesinin “A”sı, erkek katılımcılar içinse baba kelimesinin “B”si kullanılmıştır. “V3-A” şeklinde kodlanan katılımcı 3. sıradaki velidir ve bir annedir. Güvenirliğin sağlanması için anne ve babaların verdikleri yanıtlara doğrudan alıntılar şeklinde yer verilmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin açık uçlu soruya verdikleri yanıtların içerik analizi

Tema/Kategori	Alt Tema	N*	%	Örnek İfadeler
Tasarruf	Kaynakların korunması	35	33.33	“Kıyafetleri onararak kullanmak aile bütçemize katkı sağlar.” (V4-A)
Doğaya Saygı	Çevrenin korunması	99	94.29	“Doğaya zarar vermemek için sürdürülebilir ürünler tercih ediyorum.” (V47-A)
İsraf Etmeme	Bilinçli tüketim	28	26.67	“Kıyafetleri çöpe atmak yerine dönüştürmek israfı önler ve çevreye fayda sağlar.” (V62-B)
Yardımseverlik ve Paylaşma	Sosyal dayanışma	26	24.76	“İhtiyaç fazlası kıyafetleri bağışlayarak insanlara destek olabiliriz.” (V3-B)
Gelecek Nesillere Saygı	Çocuklar için bilinç	18	17.14	“Çocuklarımıza daha temiz bir dünya bırakmak için geri dönüşüm yapıyorum.” (V21-A)
Merhamet	İnsanlara ve canlılara merhamet	15	14.29	“Hayvan dostu ürünler tercih ederek hem hayvanlara hem de insanlara zarar vermemeyi önemsiyoruz.” (V23-B)
Duyarlılık	Toplumsal bilinç ve çevreye duyarlılık	13	12.38	“Doğal kaynakları korumak ve başkalarının ihtiyacını düşünmek, döngüsel modayı destekliyor.” (V1-A)
Toplam		234		

*Araştırmanın nitel bölümüne açık uçlu soruya yanıt vermiş olan 105 veli katılmıştır yüzdelik hesaplamalar bu sayı üzerinden yapılmıştır. Bir cevapta birden çok değere değinildiğinden toplam puan 105’in üzerindedir.

Ebeveynlerin döngüsel modayla ilişkilendirdiği değerlerin yer aldığı Tablo 13 incelendiğinde “doğaya saygı” (%94.29, n=99) değeri en baskın tema olarak öne çıkarken, bunu “tasarruf” (%33.33, n=35) ve “israf etmeme” (%26.67, n=28) takip etmektedir. Katılımcılar, kıyafetleri dönüştürerek doğaya zarar vermemeyi ve kaynakları korumayı önemli bulduklarını belirtmişlerdir. “Yardımseverlik ve paylaşma” (%24.76, n=26) teması da sıkça vurgulanmış olup ihtiyaç fazlası kıyafetlerin bağışlanmasının sosyal dayanışmayı güçlendirdiği ifade edilmiştir. “Gelecek nesillere saygı” (%17.14, n=18) bağlamında ebeveynler, çocuklara çevre bilinci kazandırmanın gerekliliğini savunmuşlardır. Ayrıca, “merhamet” (%14.29, n=15) ve “duyarlılık” (%12.38, n=13) gibi insani ve etik değerlerin de döngüsel modayla ilişkili olduğu vurgulanmış, özellikle hayvan dostu ürünlerin tercih edilmesi ve toplumsal farkındalık oluşturmada önemi dile getirilmiştir. Birçok katılımcının birden fazla değeri aynı anda vurguladığı göz önüne alındığında, döngüsel modanın hem çevresel hem de toplumsal sorumluluklarla güçlü bir bağ kurduğu söylenebilir. Söz konusu temalara örnek olabilecek bazı veli yanıtları direkt olarak aşağıda verilmiştir.

V41-A: “Evet, bağlantısı vardır. Özellikle tasarruf ve israf etmemek döngüsel moda ile doğrudan bağlantılıdır. Kullanmadığımız kıyafetleri atmak yerine onarmak, değerlendirmek ya da geri

dönüştürmek hem aile bütçesine katkı sağlar hem de çevreye zarar vermemiş oluruz.” [Tema: Tasarruf, İsrar Etmeme ve Doğaya Saygı]

V34-A: *“Döngüsel Moda kavramını bu çalışma sayesinde duydum. Okuduğum metinden anladığım kadarıyla, doğaya saygı duymak ve çevreye karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmek, döngüsel modayı benimsemeyi gerektiriyor. Doğal kaynakları tüketmek yerine geri dönüşümle hem doğayı koruyabiliriz hem de çevreyi kirlilemeden üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirebiliriz.” [Tema: Doğaya Saygı]*

V56-B: *“Bağlantısı olabilir. Kullanmadığımız kıyafetleri ihtiyacı olanlarla paylaşmak, hem dayanışmayı artırır hem de geleceğe daha temiz bir çevre bırakmamızı sağlar. Döngüsel moda, bu anlamda paylaşma ve gelecek nesillere saygıyı bir araya getiriyor. Açıkçası ben başkalarının kullanmadığı kıyafetleri kullanmasam da, kendimin ve çocuğumun kıyafetlerini olabildiğince bağışlıyorum.” [Tema: Paylaşma, Gelecek Nesillere Saygı]*

V27-B: *“Merhamet sadece insanlara değil, tüm canlılara yönelik olmalıdır. Hayvan dostu ve sürdürülebilir kıyafetler tercih ederek hem doğaya hem de hayvanlara zarar vermeyen bir yaşam biçimi benimseyebiliriz. Duyarlılık ve sorumluluk bilinciyle hareket etmek, hem dünyamıza hem de değerlerimize sahip çıkmaktır. Böyle bir araştırma içerisinde farkındalık kazandığım için teşekkür ediyorum.” [Tema: Merhamet, Duyarlılık, Doğaya Saygı]*

V32-A: *“Döngüsel Moda’yla ilgili okuduğum metinde de görüldüğü üzere bir pantolonun üretilmesi için bile harcanan kaynakların çevresel sürdürülebilirliğe ne kadar zarar verdiğini görebiliyorum. Bu yüzden ihtiyacımız olmayan kıyafetleri almamak, aldıklarımızı korumak, ikinci el alışveriş yapmak gibi alışkanlıklar hem aile bütçemiz hem de doğamız için çok önemli. Bundan sonra bu konula ilgili okumalar yapacak ve daha dikkatli olacağım.” [Tema: Tasarruf ve Doğaya Saygı]*

V2-A: *“Döngüsel moda ilkelerini okuduğumda sanki sadece doğaya karşı saygı değerine katkı sunar gibi görünüyor. Oysa daha ayrıntılı düşündüğümde paylaşma, yardımlaşma, merhamet, bilinçli tüketim gibi çok önemli manevi değerlerle doğrudan bağlantılıdır. İhtiyaç fazlası kıyafetleri çöpe atmak yerine bağışlamak, hem israfı önler hem de ihtiyacı olanlara destek olur. Gerçekten bu araştırma sayesinde bilinçlendim.” [Tema: İsrar Etmeme, Paylaşma, Yardımlaşma, Merhamet, Doğaya Saygı]*

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ebeveynlerin döngüsel moda konusundaki farkındalık düzeylerini çeşitli boyutlarda (bilgi, tutum, davranış, çocuklarla iletişim) inceleyen bu çalışmada, döngüsel moda farkındalığının bazı demografik faktörler (cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir durumu) ile ilişkisi araştırılmıştır. Ayrıca ebeveynlerin döngüsel moda farkındalıklarının hem kendilerinin hem de çocuklarının değer yönelimlerini nasıl etkilediği de bu araştırmanın bir diğer odak noktasıdır.

Elde edilen bulgular ebeveynlerin döngüsel modanın çevresel önemini ve sürdürülebilir bir gelecek için gerekliliğini bildiklerini göstermektedir. Özellikle tekstil endüstrisinin çevresel etkileri konusunda bilgi sahibi olmaları dikkat çekicidir. Ancak bulgulara dayanarak araştırmacılar ebeveynlerin döngüsel modanın detayları ve teknik uygulamaları konusunda daha kapsamlı bilgiye ihtiyaç duyabileceklerini ileri sürmektedir. Tutum boyutunda ebeveynlerin döngüsel moda uygulamalarına yönelik genel tutumlarının olumlu olduğu,

ancak bu tutumun davranışlara yansıma düzeyinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Özellikle kendi alışverişlerinde ikinci el ürünleri tercih etme oranlarının düşük olması tutum ile davranış arasında bir uyumsuzluk olduğuna işaret etmektedir. Davranış boyutunda puanların tutuma göre düşük çıkması araştırmacılar tarafından ebeveynlerin bilinçli olmalarına rağmen mevcut alışkanlıklarını değiştirmekte zorlandıkları şeklinde yorumlanmaktadır. Özellikle kendi giyimlerinde ikinci el ürünlere yönelme konusunda daha az istekli olmaları, bu direncin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çocuklarıyla iletişim boyutunda, ebeveynler çocuklarına döngüsel moda konusunda bilgi verme konusunda istekli görünseler de çocuklarıyla birlikte kıyafetleri onararak veya yeniden tasarlayarak vakit geçirme oranlarının düşük olması bu konuda teoriden pratiğe geçişte eksiklikler olduğunu düşündürmektedir. Bu durum literatürde de sıkça vurgulanan tutum-davranış açığına (Karaca, 2018) işaret etmektedir. Mevcut bulguların bireylerin niyetlerini eyleme dönüştürmelerini engelleyen bağlamsal, psikolojik veya alışkanlıklara dayalı engellerin varlığını gösteren Stern (2022) ve Han (2021) gibi çalışmalarla paralellik gösterdiği söylenebilir. Ebeveynlerin özellikle çocuklarıyla iletişim kurma (paylaşma, onarma) konusunda istekli olmaları ancak pratikte bunu az yapmaları araştırmacılar tarafından “bilme-yapma” (knowing-doing) açığının aile içi dinamiklere de yansıdığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığının cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği, ancak eğitim düzeyi arttıkça bilgi ve iletişim boyutlarında farkındalığın arttığı belirlenmiştir. Bu bulgu bağlamında Leal vd. (2021), Çakmak, Öz ve Çeğindir (2023) ve D'Souza (2020) çalışmalarında belirtildiği üzere, yüksek eğitimin bireylerin sürdürülebilirlik gibi karmaşık konuları anlama ve bu bilgiyi aktarma kapasitelerini artırdığı savunulabilir. Gelir düzeyine göre yapılan analizlerde ise daha düşük gelir düzeyindeki velilerin döngüsel moda konusunda daha fazla farkındalığa sahip olabileceği görülmüştür. Araştırmacılar bu durumu, ekonomik kısıtlamaların bireyleri daha sürdürülebilir ve tasarruf odaklı davranışlara yönlendirebildiği şeklinde açıklamakta ve bulgunun sürdürülebilirliğin bir lüks tüketim biçimi olduğu yönündeki yaygın kanıyı sarstığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda bulguların, Pates vd. (2021) tarafından vurgulanan “zorunlu tutumluluk” (involuntary frugality) kavramını desteklediği düşünülmektedir; buna göre söz konusu gruplar için onarım, yeniden kullanım ve tasarruf çevresel bir tercihten ziyade ekonomik bir zorunluluktur ve bu durum onları döngüsel moda ilkelerine doğal olarak yakınlaştırmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı ile çocuklarının manevi değerleri arasında güçlü bir ilişki olduğudur. Bu sonuç literatürle değerlendirildiğinde ebeveynlerin çevresel sorumlulukları benimsemesinin çocukların da sürdürülebilir davranışlar geliştirmesinde önemli bir etken olduğu (Gifford, 2013) söylenebilir. Özellikle döngüsel moda farkındalığı yüksek ebeveynlerin çocuklarına çevreye duyarlılık, tasarruf ve yardımseverlik gibi değerleri aktarmada önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Araştırmacılar, bu durumun manevi değerlerin aile içindeki etkileşimlerle nesilden nesile aktarılabilirliğini ve çevre bilincinin erken yaşta kazandırılmasının sürdürülebilir davranışların yaygınlaşmasına katkı sağladığını destekleyen çalışmalarla (Kollmuss ve Agyeman, 2002; Thøgersen, 2002) tutarlı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin günlük yaşamlarında döngüsel moda ile ilişkili değerleri daha fazla benimsemelerinin çocuklarının da benzer değerleri ve duyarlılıkları kazanmasını desteklediği ileri sürülebilir.

Sonuç olarak araştırma bulguları, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığının çocukların değerler eğitimi sürecinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle “saygı”, “temizlik”, “yardımseverlik” ve “tasarruf” gibi değerlerin hem ebeveynler hem de öğrenciler tarafından benimsenmesi, araştırmacılar tarafından döngüsel modanın temelinde yatan çevreye ve diğer canlılara karşı duyarlılık gibi değerlerin toplumda önemli bir yer tuttuğu şeklinde yorumlanmaktadır. Literatürde, ebeveynlerin değerler eğitimindeki rolü üzerine yapılan çalışmalar da bu yorumu destekler niteliktedir. Sezer ve Yalman (2022), ilköğretim döneminde değerler eğitiminin önemine vurgu yaparak, ebeveynlerin evrensel değerlerin kazandırılmasında ve karakter gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Ergenekon ve Aküzüm (2021) de sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak bu dönemde değerler eğitiminin verilmesinin gerekliliğine dikkat çekmişlerdir.

PEDAGOJİK ÇIKARIMLAR

Bu araştırmanın pedagojik çıkarımları, değerler eğitiminde “pasif bilginin” yetersiz, “aktif katılımın” ise kritik olduğunu vurgulamaktadır. Ebeveyn-çocuk iletişimi ile değer puanları arasındaki çok güçlü korelasyon, değer aktarımının soyut nasihatlerle değil, ebeveynle *birlikte yapılan* somut eylemlerle (ör. kıyafet onarma, takas) sağlandığını göstermektedir. Bu bulgu, eğitimcilerin ve ailelerin, literatürdeki “tutum-davranış açığını” kapatmak için bilgi seminerleri yerine doğrudan eylem odaklı atölyelere (yeniden tasarım, takas etkinlikleri) yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, döngüsel modayı (DM) elit bir çevreci kaygı olarak değil, “tasarruf” ve “israftan kaçınma” gibi mevcut güçlü değerlere (düşük gelir grubunun yüksek farkındalığında görüldüğü gibi) bağlayarak sunmak, kavramın pedagojik kabulünü ve toplumsal yaygınlığını hızlandıracaktır.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonuçları, aşağıdaki sınırlılıklar dâhilinde değerlendirilmelidir. Ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı ile çocukların değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi anlamak, sürdürülebilirlik kavramlarının toplumda kabul görmesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığını artırmaya yönelik eğitim programları ve farkındalık kampanyaları, çocukların çevreye duyarlı değerleri benimsemelerinde etkili olabilir. Sonuç olarak, ebeveynlerin döngüsel moda farkındalığı, çocukların değerler eğitimi sürecinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi, sürdürülebilir bir geleceğin inşasında kritik bir rol oynayacaktır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Araştırma bulgularında ebeveynlerin döngüsel modanın tanımı konusunda bilgi sahibi oldukları ancak uygulama süreçlerinde (onarım, ileri dönüşüm vb.) eksiklikler yaşadıkları görülmüştür. Bu nedenle ebeveynlere yönelik döngüsel moda uygulamalarını içeren atölye çalışmaları ve online seminerler düzenlenmesi önerilmektedir. Bu eğitimler sayesinde ebeveynlerin teorik bilgilerini pratiğe dökmeleri sağlanarak tutum ve davranış arasındaki açığın kapatılması hedeflenmektedir.
- Çalışmada ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte onarım ve yeniden kullanım faaliyetlerine katılım düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çocuklar ve ebeveynlerin birlikte katılabileceği “kıyafet onarım ve yeniden tasarım şenlikleri” düzenlenebilir. Bu tür etkinliklerin gerçekleştirilmesi durumunda hem aile içi iletişim güçlenecek hem de

“tasarruf” ve “üretkenlik” gibi değerlerin çocuklara yaparak-yaşayarak aktarılması sağlanacaktır.

- Bulgular ebeveynlerin ikinci el ürün satın almaya yönelik tutumlarının davranışa dönüşme oranının düşük olduğunu ve toplumsal önyargıların devam ettiğini göstermektedir. Bu direnci kırmak adına okullarda veya yerel yönetimlerde “ikinci el kıyafet takas günleri” gibi toplumda örnek teşkil edecek projeler hayata geçirilmelidir. Bu tür projelerin yaygınlaşması ikinci el kullanımını normalize ederek toplumsal kabulü artıracak ve sürdürülebilirlik bilincini lüks bir tercihten çıkarıp gündelik bir pratiğe dönüştürecektir.
- Araştırmada düşük gelirli grupların zorunluluktan kaynaklı da olsa döngüsel moda ilkelerine daha yatkın olduğu (gönülsüz tutumluluk) görülmüştür. Eğitim programlarında, düşük bütçeli sürdürülebilir yaşam pratikleri ve başarılı ebeveyn hikâyeleri “iyi uygulama örnekleri” olarak paylaşılmalıdır. Böylelikle döngüsel modanın sadece çevresel değil ekonomik sürdürülebilirliğe olan katkısı da vurgulanarak daha geniş kitlelerce benimsenmesi sağlanabilir.
- Ebeveyn farkındalığının çocukların değer yönelimleriyle (yardımseverlik, doğa sevgisi) ilişkili olduğu bulgusundan hareketle; okul müfredatına ve değerler eğitimi programlarına döngüsel moda temalı eğitsel oyunlar ve hikâyeler entegre edilebilir. Bu entegrasyon gerçekleştiğinde çocuklar erken yaşta tüketim alışkanlıklarını sorgulama becerisi kazanacak ve çevre bilinci kalıcı bir değer haline gelecektir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma sınırlı bir örneklem grubu ve tek bir şehirde yürütülmüştür. Gelecek araştırmalarda, farklı sosyo-ekonomik düzeylere ve kültürel yapıya sahip şehirlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi önerilmektedir. Böylece kültürel farklılıkların döngüsel moda algısı üzerindeki etkisi daha net ortaya konulabilir.
- Çalışma sadece ebeveyn odaklıdır. İlerleyen çalışmalarda, öğretmenlerin, büyükanne-büyükbaba gibi geniş aile üyelerinin ve doğrudan çocukların görüşlerini de içeren daha kapsamlı bir modelleme çalışması yapılması, değer aktarım sürecinin tüm yönleriyle anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır ve destek alınmamıştır.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Bu makalenin hazırlanma sürecinde, üretken yapay zekâ (YZ) araçlarından yardımcı bir araştırma asistanı olarak faydalanılmıştır. YZ'nin kullanımı, temel araştırma verilerinin toplanmasından, analizlerin yapılmasından ve nihayet makalenin tamamlanmasından sonra sonraki aşamalarda gerçekleşmiştir. YZ'nin temel işlevleri şunlardır:

Literatür Zenginleştirme: “Sonuç ve Tartışma” bölümündeki yerel bulguların, uluslararası ve güncel literatürle (ör. tutum-davranış açığı, kuşaklararası aktarım teorileri) desteklenmesi.

Formatlama: Kaynakçanın APA 7 formatına uygun olarak düzenlenmesi.

Bu süreçte makalenin ana fikri, metodolojisi, argümanları ve yorumları yazar(lar)ın kontrolünde kalmıştır. YZ yazar(lar)ın düşüncelerini daha net ifade etmek ve uluslararası okuyucu kitlesi için bağlamsallaştırmak amacıyla bir araç olarak kullanılmıştır. Tüm nihai içerik yazar(lar) tarafından eleştirel bir gözle incelenmiş, düzenlenmiş ve onaylanmıştır.

REFERENCES

- Arslan, S., & Yılmaz, A. (2021). Tekstil üretim süreçlerinde enerji verimliliği ve çevresel etkileri. *Tekstil ve Mühendis*, 28(121), 41-52. <https://doi.org/10.7216/tmd.0000005575>
- Bocken, N. M. P., de Pauw, I., Bakker, C., & Van der Grinten, B. (2016). Product design and business model strategies for a circular economy. *Journal of Industrial and Production Engineering*, 33(5), 308–320. <https://doi.org/10.1080/21681015.2016.1172124>
- Can, Ö., & Ayvaz, K. M. (2017). Tekstil ve modada sürdürülebilirlik. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 110-119. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/326162>
- Chapagain, A. K., Hoekstra, A. Y., Savenije, H. H. G., & Gautam, R. (2006). The water footprint of cotton consumption: An assessment of the impact of worldwide consumption of cotton products on the water resources of the cotton producing countries. *Ecological Economics*, 60(1), 186-203. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2005.11.027>
- Çakmak, Ş., Öz, C., & Çeğindir, N. Y. (2023). Aktif öğrenme etkinliği ile özel yetenekli öğrencilere sürdürülebilir moda kavramların öğretimi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (32), 193-208. <https://doi.org/10.20488/sanat.1242392>
- D'Souza, C. (2020). Sustainability: A concept in need of a 'sustainability values' framework. *Journal of Cleaner Production*, 276, 124150. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124150>
- Ellen MacArthur Foundation. (2017). *A new textiles economy: Redesigning fashion's future*. <https://ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>
- Erdoğan, Ö., & Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Education Journal*, 19(1), 61-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/4862/66840>
- Ergenekon, Ö., & Aküzüm, C. (2021). Okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 12(23), 101-120. <https://doi.org/10.59868/eib.908868>
- Fletcher, K., & Tham, M. (2019). *Earth logic: Fashion action research plan*. Centre for Sustainable Fashion, University of the Arts London. <https://earthlogic.mima.art/>
- Gifford, R. (2014). *Environmental psychology: Principles and practice* (5th ed.). Optimal Books.
- Grønhøj, A., & Scholderer, J. (2021). Intergenerational transmission of climate change-related values, beliefs, and norms. *Journal of Environmental Psychology*, 74, 101569. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101569>

- Grønhøj, A., & Thøgersen, J. (2009). Like father, like son? Intergenerational transmission of values, attitudes, and behaviours in the environmental domain. *Journal of Environmental Psychology*, 29(4), 414–421. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2009.05.002>
- Gwilt, A. (2014). *A framework for sustainable fashion*. Earthscan.
- Han, H. (2021). Applying the value-belief-norm theory to ecologically friendly behavior: A meta-analysis. *Journal of Business Ethics*, 172(1), 97–115. <https://doi.org/10.1007/s10551-020-04508-y>
- Harris, J. (2020). Editorial: Sustainable fashion and the role of education. *Fashion Practice*, 12(2), 145–147. <https://doi.org/10.1080/17569370.2020.1764722>
- Kaiser, F. G., Wölfling, S., & Fuhrer, U. (1999). Environmental attitude and ecological behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 19(1), 1–19. <https://doi.org/10.1006/jevvp.1998.0107>
- Karaca, Ş. (2018). Duygusal ve bilişsel güdülerin sürdürülebilir giysi tüketim davranışı üzerindeki etkisini incelemeye yönelik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 254-268. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbid/issue/39832/473723>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kirchherr, J., Reike, D., & Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, 127, 221–232. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.09.005>
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239–260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>
- Lai, K. K. Y., & Cheng, C. W. Y. (2021). Circular fashion: Exploring the intersection of fashion design and sustainability education. *Sustainability*, 13(5), 2482. <https://doi.org/10.3390/su13052482>
- Leal Filho, W., Shiel, C., Paço, A., Mifsud, M., Ávila, L. V., Brandli, L. L., ... & Caeiro, S. (2021). The role of education for sustainable development in curriculum. *Journal of Cleaner Production*, 321, 129074. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129074>
- Öymen, G., & Kocabay-Şener, N. (2024). Döngüsel ekonominin moda sektöründeki rolü. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, (32), 116-137. <https://doi.org/10.53322/icd.1362002>
- Pates, R., & Vohs, K. D. (2021). Frugality as a route to well-being. *Current Opinion in Psychology*, 42, 33–37. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.03.011>

- Sezer, H. N., & Yalman, D. (2022). Okul öncesinde değerler eğitimi ile ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 197-214. <https://doi.org/10.46462/utkcs.1098661>
- Stahel, W. R. (2016). The circular economy. *Nature*, 531(7595), 435–438. <https://doi.org/10.1038/531435a>
- Stern, P. C. (2022). How to get from values to behavior: The value-belief-norm (VBN) model. In K. V. S. C. (Ed.), *Psychology and climate change* (pp. 57–75). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009177579.004>
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Thøgersen, J. (2002). Promoting sustainable consumption: The use of economic instruments. *Journal of Consumer Policy*, 25(3), 319–334. <https://doi.org/10.1023/A:1016027013895>
- Thøgersen, J., & Ölander, F. (2003). Spillover of environment-friendly consumer behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 225–236. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(03\)00018-5](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(03)00018-5)
- Yıldırım, M., & Kaya, T. (2022). Döngüsel moda ve değerler eğitimi: Etik tüketim ve çevresel sürdürülebilirlik. *Uluslararası Eğitim Dergisi*, 12(3), 45-58.

EXTENDED ABSTRACT

An Examination of the Impact of Parental Circular Fashion Awareness Levels on Children's Value Orientations

INTRODUCTION

The contemporary textile industry, dominated by the “fast fashion” model, has precipitated significant environmental and social challenges, including resource depletion and excessive waste, rooted in a “take-make-dispose” culture. As an alternative, Circular Fashion (CF) aims to extend the lifecycle of garments through processes such as recycling, repair, reuse, and second-hand shopping, minimizing environmental impact. Beyond its ecological benefits, CF serves as a practical conduit for Values Education (VE), reinforcing principles such as thrift, sharing, compassion, and respect.

Parents play a critical role in the intergenerational transmission of values. Their awareness and practices related to consumption can directly influence their children's developing value systems. This research, therefore, investigates the relationship between parents' awareness of circular fashion and the values their children prioritize in daily life. The study aims to determine if CF can be utilized as a tangible tool within the family to foster a more sustainable and value-conscious generation.

METHODOLOGY

This study employed a mixed-methods descriptive research design, utilizing both quantitative survey data and qualitative open-ended responses.

Participants

The research group consisted of 174 parent-child dyads. The parent sample included 174 parents (107 female, 67 male) from various educational and income backgrounds. The child sample included their 174 children, all of whom were primary school students (Grades 2-8).

Data Collection Tools

Parental Circular Fashion Awareness Form (E-DMFE): A 15-item, 5-point Likert form developed for this study. It measures four sub-dimensions: Knowledge (environmental impact), Attitude (importance of CF), Behavior (e.g., buying second-hand, repairing), and Communication (discussing CF with their child).

Annotated Maarif Model Values List: Parents and children independently selected their top 5 most important values from a comprehensive list. A quantitative “Value Score” was then calculated for both parent and child, based on the frequency of selecting seven specific values identified as being strongly related to CF (e.g., thrift, respect, cleanliness, sensitivity, compassion).

Open-Ended Question: After reading a brief informational text defining circular fashion (to ensure a baseline understanding), parents answered a qualitative question asking them to describe the connection, if any, between CF and moral/spiritual values.

Data Analysis

Quantitative data was analyzed using SPSS. Descriptive statistics were used to profile awareness levels. Independent Samples t-tests (for gender) and ANOVA (for education and income) were used to compare demographic groups. Pearson correlation analysis was conducted to measure the relationship between parental E-DMFE scores and the parent/child "Value Scores." Qualitative responses were analyzed using thematic content analysis.

FINDINGS

The study's findings reveal a pronounced "attitude-behavior gap," a well-documented phenomenon in sustainability literature. Parents reported high average scores for Knowledge ($X=3.48$) and Attitude ($X=3.22$), indicating they are aware of CF's importance. However, this awareness did not translate equally into Behavior ($X=2.88$) or Communication ($X=2.56$). The lowest-scoring item on the entire form was "I find it natural to buy second-hand clothes for myself" ($X=2.08$). Demographic analysis showed that while gender had no significant impact ($p > .05$), awareness did increase significantly with education levels, particularly in the Knowledge ($p=.032$) and Communication ($p=.025$) dimensions. Conversely, a significant inverse relationship emerged regarding income ($p=.038$); the lowest-income group reported the highest mean CF awareness ($X=3.72$), suggesting practices are driven by economic necessity ("involuntary frugality") rather than purely environmental motives. The central hypothesis of the study was strongly confirmed. A very strong, positive, and statistically significant correlation was found between the Parental CF Awareness Total Score (E-DMFE) and the Child's Value Score ($r = 0.772$, $p < .001$). A moderate correlation was also found between the parent's awareness and their own value score ($r = 0.505$, $p < .001$). Crucially, the mechanism of this value transmission was pinpointed: the Communication sub-dimension (e.g., repairing clothes with the child, discussing how clothes are made) had the single strongest correlation with the Child's Value Score ($r = 0.811$, $p < .001$). Qualitative data from 105 parents reinforced these findings, with an overwhelming majority associating CF with "Respect for Nature" (94.29% of respondents), followed by "Thrift" (33.33%) and "Avoiding Waste" (26.67%).

CONCLUSION AND DISCUSSION

The findings strongly suggest that parental awareness of circular fashion is a significant predictor of their children's pro-social and pro-environmental value orientations. The study confirms the well-documented "attitude-behavior gap" (Kollmuss & Agyeman, 2002), where environmental knowledge does not automatically translate into action. The higher awareness in lower-income groups suggests that CF practices (repair, reuse, thrift) may be driven more by economic necessity ("involuntary frugality") than by purely environmental motives.

The correlation between the Communication subform and child values is the study's most critical finding. It implies that the mechanism of value transmission is not passive awareness, but active engagement. When parents talk about, and perform, CF practices with their children, the values are transferred far more effectively.

This study provides empirical support for the idea that circular fashion is more than an environmental strategy; it is a powerful pedagogical tool for families. It provides a tangible, domestic, and practical way to demonstrate and teach abstract values (respect, thrift, compassion), bridging the gap between "knowing" what is right and "doing" it.

RECOMMENDATIONS

For Parents & Educators: Develop practical, hands-on workshops that target the “Communication” and “Behavior” gap. These should focus on parent-child joint activities, such as “repair and redesign” clinics, clothing swaps, and guided second-hand shopping trips.

For Curriculum: Integrate CF and sustainable consumption concepts into school curricula, explicitly linking them to the “values” component (e.g., “Thrift” and “Respect for Nature”) outlined in the Maarif Model.

For Public Policy: Awareness campaigns should shift focus. Instead of only highlighting environmental guilt, they should also emphasize the economic benefits (thrift) and social values (sharing, charity) of CF, which may resonate more strongly with groups already practicing it out of necessity.

For Future Research: Future studies should expand this model to different socio-cultural and economic contexts, explore the “involuntary frugality” finding in greater depth, and analyze the role of other family members (e.g., grandparents) in transmitting these values.

This work is licensed under CC BY-NC 4.0